

REFERAT

16. september 2021

Møde i Det Særlige Bygningssyn

Torsdag den 26. august 2021 kl. 12.05-16.05

Handelsfagskolen (tidl. Scanticon), Skåde Skovvej 2, Højbjerg

Det Særlige Bygningssyn
c/o Slots- og Kulturstyrelsen,
Center for Kulturarv,
Fejøgade 1, 2. sal
4800 Nykøbing F.

Mia Kroer Ræbild
Arkitekt Cand. Arch./Sekretær for
Det Særlige Bygningssyn
Dir. 33 74 52 68

Fra Bygningssynet deltog:

Formand, kulturarvschef, ph.d. Jens Toftgaard, professor MSO, arkitekt MAA Nicolai Bo Andersen, arkitekt Jens Andrew Baumann, bestyrelsesmedlem BYFO Thomas Garth-Grüner, arkitekt Peter Hee, landskabsarkitekt Jens Hendeliowitz, arkitekt, byplanlægger Thina Wallin Jensen, seniorforsker Ulla Kjær, arkitekt Gemma Lalanda, arkitekt Sara Aasted Paarup, Museumschef Frank Allan Rasmussen, Museumsinspektør Mette Slyngborg og arkitekt Lisbet Wolters.

Fra Slots- og Kulturstyrelsen deltog:

Enhedschef Merete Lind Mikkelsen, arkitekt Mikala Kloppenborg, arkitekt Jesper Peter Jensen, arkitekt Luna Dyre, kontorfunktionær Janne Dalsten og arkitekt Mia Kroer Ræbild (referent).

DAGSORDEN

1. Referat af Det Særlige Bygningssynsmøde den 10. juni 2021

Der var ingen bemærkninger til referatet.

1.1 Habilitet

Gemma Lalanda erklærede sig inhabil i forhold til dagsordenens punkt 4.1 og forlod mødet under dette punkt.

2. Meddelelser

2.1 Orientering om afgørelsen vedr. Aarhus Cyklebane

Merete Lind Mikkelsen orienterede om baggrunden for, at Slots- og Kulturstyrelsen traf beslutning om ikke at frede Aarhus Cyklebane.

2.2 Orientering om klagesager

Mia Kroer Ræbild orienterede om, at Kulturministeriet har stadfæstet Slots- og Kulturstyrelsens afgørelse om ikke at give tilskud til etablering af nye kviste og nye tagvinduer på Frigrunden 7, Tønder i Tønder Kommune.

2.3 Orientering om ansøgning om nedrivningstilladelse

Mia Kroer Ræbild orienterede om, at ejeren af Kringelborg, Kringelborg Allé 11, Nykøbing Falster, Guldborgsund Kommune har anmodet om nedrivningstilladelse af hovedbygningen. Styrelsen agter at sige nej hertil, specielt set i lyset af, at ejer i oktober 2018 anmodede om affredning af hovedbygningen, hvilket styrelsen sagde nej til idet

styrelsen vurderede, at de bærende fredningsværdier stadig var tilstede. Denne afgørelse blev af ejer anket til Kulturministeriet, som stadfæstede styrelsens afgørelse.

3. Lister over byggesager i perioden 8. maj til 14. juli 2021

- 3.1** Bygningssynet fik den 20. juli 2021 tilsendt svarene på de indkomne spørgsmål til byggesagslisterne. Der var ingen yderligere spørgsmål til byggesagslisten.
- 3.2** Jesper Peter Jensen orienterede kort om byggesagerne vedrørende styrelsen egne bygninger. Der var ingen yderligere spørgsmål til byggesagslisten over egne bygninger.
- 3.3** Der var ingen spørgsmål til klagesagslisten.

4. Byggesager

4.1 Rådhuspladsen 2, Aarhus Kommune

(21/00396 forelagt af Mikala Kloppenborg)

Det Særlige Bygningssyn har taget stilling til det ønskede projekt på et principielt niveau. Bygningssynet indstiller til, at der udarbejdes et samlet projekt for både Park Allé og Rådhuspladsen, der viser projektet som en helhed i forbindelse med Aarhus Rådhus. Der skal tages afsæt i det eksisterende formsprog og materialer. Projektet skal indeholde tegningsmateriale, der illustrerer helhedsbetragtninger, belægning, beplantning, materialitet osv. på dispositionsforslagsniveau samt udvalgte detaljetegninger.

Det Særlige Bygningssyn finder, at Aarhus Rådhus er en helstøbt og meget vigtig repræsentant for den nordiske funktionalisme, og at hovedgrebet, den overordnede disponering og bearbejdningen af udearealerne er en umistelig del af de bærende fredningsværdier, hvor helhed og detaljer er samhörige.

Det Særlige Bygningssyn er ikke positive over for ønsket om at flytte de oprindelige to kummer med træer på Rådhuspladsen eller ønsket om at ændre ved pladsens hovedform, idet det vil rykke ved den overordnede harmoniske, stramme og gennemtænkte disponering af pladsen samt forrykke balancen mellem plateauet og de øvrige faste elementer.

Bygningssynet finder, at der skal arbejdes med en helhedsløsning, der respekterer tankerne bag pladsens oprindelige design, hovedgreb og fremtoning. Det vil sige at den måde, hvorpå evt. nye elementer integreres på, skal harmonere med de eksisterende elementer, belægninger, inventar etc. og formå at indgå i pladsen som en helhed. Det oprindelige design for pladsen var og er med inddelinger (ses i belægning).

Det Særlige Bygningssyn finder, at der ikke kan placeres master eller lignende inventar på Rådhuspladsen i forbindelse med etablering af en letbane foran pladsen.

Derudover finder Bygningssynet, at der i en bearbejdning af pladsen bør være fokus på at opretholde pladsens værdighed og funktion som offentligt byrum samt som forplads til Aarhus Rådhus.

- Vedrørende Park Allé finder Bygningssynet: At de lave hække langs dele af facaden med bredt fortov foran er et funktionalistisk design med stramme og meget stringente linjer og at dette ønskes opretholdt.

- At et fremtidigt design og organisering af byrumsinventar og ventefaciliteter i Park Allé langs Aarhus Rådhus sker med nænsomhed og at inventar forenkles og fremstår rent og stringent, på linje med rådhusets design. Bygningssynet finder det afgørende, at Rådhuspladsens særlige formgivning og identitet opretholdes, og at inventar i videst muligt omfang formgives særligt til pladsen.
- At ventefaciliteter langs Aarhus Rådhus placeres hensigtsmæssigt i forhold til for eksempel ind- og udgang på rådhuset.

Bygningssynet finder, at de bærende fredningsværdier for det samlede anlæg knytter sig til anlæggets helstøbte og velbevarede udtryk, herunder også til den oprindelige infrastruktur omkring rådhuset.

Bygningssynet anbefaler, at der udvises stor følsomhed over for de forandringer, der ligger uden for fredningsområdet, men i umiddelbar nærhed til Aarhus Rådhus. Det vil sige, at der tages højde for rådhusets arkitektur og den bymæssige sammenhæng fredningen indgår i, og at der ikke placeres inventar, som skæmmer eller forstyrrer, men at nye elementer bliver passet ind på bygningens præmisser.

Det Særlige Bygningssyn vil hermed indstille, at projektet for letbanen langs Park Allé og omkring Rådhuspladsen på baggrund af ovenstående betæneligheder kan videreudvikles og bearbejdes i tæt dialog med Slots- og Kulturstyrelsen.

4.2 Frederiksberg Slot og Lakajgården, Roskildevej 26, 26A og 28, Frederiksberg Kommune

(21/05711 forelagt af Jesper Peter Jensen)

Det Særlige Bygningssyn har drøftet tegnestuens forslag til restaurering og nyindretning af Kongestalden. Det Særlige Bygningssyn kan tilslutte sig den påtænkte genskabelse af bygningens facadeskema, herunder vinduestakt og portfløj, samt retableringen af de stort set ubrudte tagflader. Arbejder, der i høj grad understøtter bygningens fredningsværdier, og som derfor styrker det samlede bygningsanlæg.

Tilsvarende kan Bygningssynet tilslutte sig forslaget hovedanslag, en nutidig fortolkning af Kongestaldens søjlerækker og hvælvede loft, der med sit logiske og enkle formsprog er et overbevisende greb der, udover at løse de konstruktive udfordringer som etableringen af gymnastiksalen over tid har påført bygningen, genskaber sammenhængen mellem de to bygningsafsnit, og tillige understøtter bygningens arkitektoniske kvaliteter.

Det Særlige Bygningssyn finder, at materialer og udførelser, herunder også bearbejdningen af detaljer vedrørende paneler og lofter, generelt skal forholde sig til bygningens alder og byggeskik. Bygningssynet ønsker derfor, at det undersøges, hvorvidt de nye søjler og konstruktive forstærkninger i gymnastiksalen kan udføres i træ. Hvis dette af tekniske årsager ikke kan lade sig gøre, vil Bygningssynet ikke være afvisende overfor, at der arbejdes videre med en løsning i stål, hvor detaljerne dyrkes.

Det Særlige Bygningssyn er opmærksom på, at man ved nedlæggelse af gymnastiksalen, der blev indrettet i forbindelse med omdannelse af bygningens vestlige del til ”Exerceerhuus” i 1868, fjerner en del af bygningens nyere historie.

Bygningssynet har imidlertid vurderet, at den nuværende gymnastiksal og de tilhørende omklædningsfaciliteter på 1. sal samt midterzonen, der stammer fra en hårdhændet ombygning i 1950'erne, ikke besidder kvaliteter af væsentlig betydning for fredningen.

Det Særlige Bygningssyn vil derfor indstille, at projektforslaget gennemføres i tæt dialog med Slots- og Kulturstyrelsen.

5. Fredningsudvidelse

5.1 Studsgade 33, Aarhus Kommune

(21/05796 forelagt af Mia Kroer Ræbild)

Det Særlige Bygningssyn finder, at gårdrummets og passagens pigstens- og brostens-belægninger på matrikel nr. 981 samt dampskorstenen på matrikel nr. 980 Århus Bygrunde i Aarhus, Aarhus Kommune, har de arkitektoniske og kulturhistoriske værdier, der kan begrunde en udvidelse af Studsgade 33's nugældende fredning.

Belægningerne af pigsten med bånd af brosten udgør en betydelig og særdeles vigtig del af matriklens samlede udtryk, og understøtter med deres gedigne materialekarakter traditionelle gårdrum i indre by. Ligeledes er den 25 meter høje dampskorsten et væsentligt vidnesbyrd om fabriksbygningens oprindelige funktion som dampværeri. Fabriksbygningen og dampskorstenen er uadskillelige vidnesbyrd om den tidligere mangeartede industriproduktion, der var i det centrale Aarhus omkring år 1900. Skorstenen og belægningerne udgør derfor en vigtig del af den samlede kulturhistoriske fortælling.

6. Opsamling på turens besigtigelser i lyset af Fredningsstrategien

På baggrund af de bygningsværker som Det Særlige Bygningssyn har set på årets tur, der omhandler et udpluk af velfærdssamfundets bygninger i Aarhus og omegn og som er opført mellem 1933 og 1972, fandt Bygningssynet, at landskabet er en essentiel del af bygningsværkerne og deres samlede arkitektoniske udtryk. Landskab og bygning er tænkt som en helhed og de er således afhængige af hinanden, hvorfor afgrænsningen af de kommende fredninger af velfærdssamfundets bygninger er uhyre vigtig. At de besøgte bygninger lå forholdsvist tæt i opførelsesår, fandt Bygningssynet var en styrke, som man bør drage nytte af, når det skal vurderes, hvilke af velfærdssamfundets bygninger, der skal udpeges til fredning. Eksempelvis ved temagennemgange med efterfølgende analyse og udvælgelse.

7. Eventuelt

Bygningssynet spurgte til status på fredningsudvidelsen på Nyholm. Merete Lind Mikkelsen berettede, at Slots- og Kulturstyrelsen, efter aftale med Forsvarsministeriet, har iværksat udarbejdelsen af en undersøgelse af fredningsværdierne på Nyholm. Undersøgelsen forventes afsluttet ultimo august, og for at resultatet kan indgå i høringsperioden har styrelsen besluttet af forlænge høringsperioden til 28. oktober 2021.

Endvidere oplyste Merete Lind Mikkelsen, at styrelsen den 16. august 2021 har haft et møde med Forsvaret, Freja og Københavns Kommune, hvor udkastet til undersøgelsen blev præsenteret af Lundgaard & Tranberg samt Varmings Tegnestue, og hvor planen om en inddragelse af offentligheden gennem et interessentmøde under høringsperioden blev

drøftet. Det Særlige Bygningssyn udtalte, at de ønsker den færdige undersøgelse tilsendt, når den foreligger.